



# Evaluatie MIA/Vamil

Onderdeel effectiviteit

Opdrachtgever: Ministerie van Infrastructuur en Milieu

Rotterdam, 11 juni 2013



# Evaluatie MIA/Vamil

Onderdeel effectiviteit

Opdrachtgever: Ministerie van Infrastructuur en Milieu

Erik Klaassens  
Sanne de Boer  
Jip Lenstra

Rotterdam, 11 juni 2013

## Over Ecorys

Met ons werk willen we een zinvolle bijdrage leveren aan maatschappelijke thema's. Wij bieden wereldwijd onderzoek, advies en projectmanagement en zijn gespecialiseerd in economische, maatschappelijke en ruimtelijke ontwikkeling. We richten ons met name op complexe markt-, beleids- en managementvraagstukken en bieden opdrachtgevers in de publieke, private en not-for-profit sectoren een uniek perspectief en hoogwaardige oplossingen. We zijn trots op onze 80-jarige bedrijfsgeschiedenis. Onze belangrijkste werkgebieden zijn: economie en concurrentiekracht; regio's, steden en vastgoed; energie en water; transport en mobiliteit; sociaal beleid, bestuur, onderwijs, en gezondheidszorg. Wij hechten grote waarde aan onze onafhankelijkheid, integriteit en samenwerkingspartners. Ecorys-medewerkers zijn betrokken experts met ruime ervaring in de academische wereld en adviespraktijk, die hun kennis en best practices binnen het bedrijf en met internationale samenwerkingspartners delen.

Ecorys Nederland voert een actief MVO-beleid en heeft een ISO14001-certificaat, de internationale standaard voor milieumanagementsystemen. Onze doelen op het gebied van duurzame bedrijfsvoering zijn vertaald in ons bedrijfsbeleid en in praktische maatregelen gericht op mensen, milieu en opbrengst. Zo gebruiken we 100% groene stroom, kopen we onze CO<sub>2</sub>-uitstoot af, stimuleren we het OV-gebruik onder onze medewerkers, en printen we onze documenten op FSC- of PEFC-gecertificeerd papier. Door deze acties is onze CO<sub>2</sub>-voetafdruk sinds 2007 met ca. 80% afgenomen.

ECORYS Nederland BV  
Watermanweg 44  
3067 GG Rotterdam

Postbus 4175  
3006 AD Rotterdam  
Nederland

T 010 453 88 00  
F 010 453 07 68  
E [netherlands@ecorys.com](mailto:netherlands@ecorys.com)  
K.v.K. nr. 24316726

**W [www.ecorys.nl](http://www.ecorys.nl)**

# Inhoudsopgave

Samenvatting	5
<b>1 Inleiding en methodologie</b>	<b>7</b>
1.1 Aanleiding en doelstelling van het onderzoek	7
1.2 Definitie 'free riders'	7
1.3 Methode van onderzoek	8
1.3.1 Onderzoeksvragen en opzet van de evaluatie	8
1.3.2 Steekproef	8
<b>2 Achtergrond MIA/Vamil regelingen</b>	<b>11</b>
2.1 Omschrijving en doelstelling MIA/Vamil regelingen	11
2.2 Kerncijfers - budgetten en aanvragen	12
<b>3 Analyse investeringsgedrag</b>	<b>15</b>
3.1 De ondernemers en de regelingen	15
3.2 Investeringsbeslissing	18
3.2.1 Motivatie en resultaat van de investering	18
3.2.2 Invloed van MIA/Vamil op de investeringsbeslissing	18
3.3 Dead weight loss	23
<b>Bijlage Vragenlijst enquête</b>	<b>25</b>



# Samenvatting

De evaluatie van MIA/Vamil die in 2012 is uitgevoerd, gaat niet in op de problematiek van zogenaamde *free riders*. Dit betreft het fenomeen dat sommige bedrijven (actoren) die deelnamen aan de regeling ook zonder de inzet van het instrument dezelfde beslissing genomen zouden hebben op hetzelfde moment in de tijd. Dit is de centrale vraagstelling van het onderzoek.

Het onderzoek is gebaseerd op een enquête onder een steekproef van ondernemers die in de periode 2009-2010 gebruik hebben gemaakt van de regelingen MIA en/of Vamil, aangevuld door interviews met een aantal belanghebbenden. Er zijn vijf bedrijfsmiddelen geselecteerd die over deze periode goed zijn voor 70 procent van de besteedde middelen. Voor de gehele evaluatieperiode 2005-2010 zijn deze bedrijfsmiddelen gezamenlijk goed voor 75 procent van de besteedde middelen.

Op basis van de enquête kan de conclusie worden getrokken dat 9 procent van de ondernemers op hetzelfde moment dezelfde investering in een milieu- of diervriendelijk bedrijfsmiddel zou hebben gedaan als de regeling er niet was geweest. Deze ondernemers kunnen worden gekwalificeerd als *free riders*. Ter controle is de vraag gesteld of men zou investeren in milieu- en/of diervriendelijke bedrijfsmiddelen als de MIA/Vamil regelingen zouden worden afgeschaft. Zeven procent van de ondervraagden was het daar geheel mee eens.

Als het percentage van 9 procent wordt afgezet tegen het bedrag dat de overheid derft aan belastinginkomsten ("budgettaire derving") over de periode 2005-2010 is in deze periode ruim €64 miljoen besteed aan *free riders*.

Andere waarnemingen die tijdens het onderzoek zijn gedaan:

- Onder de groep ondernemers die pas tijdens het investeringsproces kennis neemt van de MIA/Vamil regelingen zitten in verhouding meer *free riders* (16%). Deze ondernemers hebben kennelijk eerst besloten om een milieuvriendelijk bedrijfsmiddel aan te schaffen en gaan pas daarna kijken hoe dit het voordeligst kan gedaan worden.
- Voor de ondernemers die gebruik hebben gemaakt van de regelingen is en blijft het 'financiële plaatje' het belangrijkste element van de investeringsbeslissing, gevolgd door aspecten van MVO, duurzaamheid en diervriendelijkheid
- De investeerders die zonder de regelingen dezelfde investering op een *later* moment hadden gedaan (13%) kunnen niet gekwalificeerd worden als *free riders*, maar het is wel aannemelijk dat het resultaat per geïnvesteerde euro in deze groep lager ligt.
- Zonder MIA/Vamil willen ondernemers wel nadenken over een latere aanschaf of een aanschaf met minder milieu- en/of diervriendelijke eigenschappen, maar er zijn haast geen ondernemers die een investering zouden doen met dezelfde milieu- en/of diervriendelijke eigenschappen maar dan op een kleinere schaal.





# 1 Inleiding en methodologie

## 1.1 Aanleiding en doelstelling van het onderzoek

In opdracht van Ministerie van Infrastructuur en Milieu heeft in 2012 een evaluatie van de regelingen MIA en Vamil plaatsgevonden over de periode 2005 – 2010. De resultaten hiervan zijn vastgelegd in een rapport dat aan Ecorys ter beschikking is gesteld. Deze evaluatie heeft zich vooral gericht op zaken als realisaties, aspecten die samenhangen met de lijst met bevorderde technieken (Milieulijst), de meerkosten, de milieu-impact de en marktpositie van de technologie. Ook zaken als aansluiting bij milieubeleid en uitvoeringskosten zijn onderzocht. De conclusies uit deze evaluatie komen in grote lijnen overeen met die van de evaluatie over de periode 2000-2004.

De evaluatie uit 2012 is echter niet ingegaan op de (meer analytische) vragen rondom effectiviteit en de problematiek van zogenaamde *free riders*. Dit betreft het fenomeen dat sommige bedrijven die deelnemen aan de regeling ook zonder de inzet van het instrument op hetzelfde moment dezelfde beslissing zouden nemen . Dit is de centrale vraagstelling van dit onderzoek.

## 1.2 Definitie 'free riders'

De MIA en de Vamil zijn generieke fiscale instrumenten. Hierdoor zullen er noodzakelijkerwijs bedrijven zijn die van deze regelingen gebruik maken, welke ook zonder MIA of Vamil dezelfde of een direct vergelijkbare investering op hetzelfde moment zouden hebben gedaan. Deze groep bedrijven beschouwen we als zogenaamde '*free riders*'. Tegenover deze groep staan de ondernemers die zonder de regelingen in het geheel niet zouden hebben geïnvesteerd in deze milieu- of diervriendelijke bedrijfsmiddelen. Deze groep ondernemers kan worden gezien als de doelgroep van de regelingen. Tussen deze twee uitersten staan de ondernemers die mogelijk dezelfde investering op een *later* moment zouden doen (bijvoorbeeld omdat de bedrijfsmiddelen die vervangen worden nog niet zijn afgeschreven) of die *minder* zouden investeren, dan wel in een *ander* bedrijfsmiddel (wel op de lijst) zouden hebben geïnvesteerd. Echter, in al deze gevallen is er sprake van een milieuvoordeel omdat het investeren in een milieuvriendelijker variant is gestimuleerd. Het naar voren halen van een investering draagt ook bij aan het bevorderen van de marktintroductie van nieuwe technologieën, wat ook een doel is van de regelingen. De definitie die in dit rapport wordt aangehouden is daarom als volgt:

### **Free riders**

Dit betreft het fenomeen dat sommige bedrijven (actoren) die deelnamen aan de regeling ook zonder de inzet van het instrument *dezelfde* beslissing genomen zouden hebben op *hetzelfde* moment in de tijd.

Voor het bepalen van de omvang van het 'free rider' fenomeen rondom de regelingen MIA en Vamil is een eenvoudige analyse uitgevoerd op basis van een enquête. Dit heeft de onderzoekers in staat gesteld om het percentage *free riders* te bepalen. Bij de set aan verklarende variabelen is uitsluitend gebruik gemaakt van kenmerken van investering, techniek of moment van aanvragen, die bekend zijn voor alle aanvragen.

## 1.3 Methode van onderzoek

### 1.3.1 Onderzoeksvragen en opzet van de evaluatie

Om te weten te komen of er ondernemers zijn die free rider gedrag vertonen zijn de volgende brede vragen opgesteld waar het onderzoek antwoord op zal geven:

1. Welke bijdrage levert de MIA/VAMIL aan de beslissing om te investeren in milieuvriendelijke bedrijfsmiddelen?
2. Welke attentiewaarde heeft de milieulijst?
3. Levert de MIA/VAMIL een effectieve prikkel?
4. Wat is het percentage *free riders* (in absolute zin)?
5. Is het percentage *free riders* afhankelijk van de grootte van de investering of van andere objectiveerbare kenmerken van de investeerder of investering?
6. Wat is de gekwantificeerde 'dead weight loss'?<sup>1</sup>
7. Welke **motivaties en weerstanden** bepalen dat een ondernemer investeert in milieuvriendelijke technieken?

De antwoorden op deze vragen zijn door middel van verschillende onderzoekstappen in kaart gebracht:

- een korte deskstudie op basis van beschikbare rapportages en literatuur;
- analyse van investeringen (achtergrondkenmerken investeerders, type investeringen, eisen aan investeringen, omvang investeringen, etc.); en
- gesprekken met direct betrokken stakeholders (vnl. intermediairs en adviseurs)
- een enquête onder (een steekproef van) gebruikers – beperkt tot een selectie van bedrijfsmiddelen.

Het onderzoek is formeel gestart met de eerste bijeenkomst met de begeleidingscommissie op 7 februari 2013. Op deze bijeenkomst zijn de doelstelling en de verwachte resultaten besproken. Verder is daar het plan van aanpak en de methodologie vastgesteld.

### 1.3.2 Steekproef

Over de evaluatieperiode (2005-2010) zijn 57.937 meldingen ingediend, het investeringsbedrag betrof €8.537.840.602. In deze periode hebben 456 verschillende codes op de milieulijst gestaan. Over de gehele periode gaat ca. 80% van het budget naar 4 groepen van codes: kassen, stallen, Euro 4/5 en mobiele machines. Om voldoende relevante informatie te verkrijgen is het belangrijk een goede selectie van bedrijfsmiddelen te maken welke geschikt is voor dit aanvullende onderzoek. De manier waarop tot deze selectie tot stand is gekomen wordt hieronder kort uiteengezet.

Hoe langer geleden een aanschaf, hoe kleiner de kans dat ondernemers de exacte overwegingen en beweegredenen ten aanzien van de betreffende investering nog kunnen reproduceren. Daarom is er voor gekozen om alleen te kijken naar de twee meest recente jaren, te weten 2009 en 2010.

Aangezien er voor de aanvraag van 1 uniek bedrijfsmiddel gemiddeld ongeveer 3 meldingen ingediend worden<sup>2</sup>, worden 150 meldingen (=50 unieke meldingen) ingeschat als het minimum voor 1 code om voldoende respons te krijgen (bij 20% respons dus 10 retour). Dit houdt in dat codes waarvoor minder dan 150 meldingen zijn ingediend afvallen. Na deze eerste selectie blijven 20 codes over.

---

<sup>1</sup> Dead weight loss betekent in dit geval hoe groot de omvang van het budget is dat naar free riders gaat.

<sup>2</sup> Meldingen worden gedaan door alle personen die in het bedrijf geregistreerd staan als eigenaar. Als een maatschap een aanvraag wil indienen en de maatschap bestaat uit vier personen moeten er dus vier meldingen worden gedaan.

Als tweede criterium voor selectie is als ondergrens per bedrijfsmiddel het minimum percentage van de totale budgetclaim in de jaren 2009 en 2010 op 1 procent gesteld. Dit betekent dat een bedrijfsmiddel dat meer 150 meldingen heeft, maar waarvan de budgetclaim minder dan 1% is niet geselecteerd wordt. Op basis van deze twee selectiecriteria blijven er 8 codes (bedrijfsmiddelen) over.

Van deze 8 codes zijn er twee die om technische redenen zijn uitgesloten van de selectie:

- Code F 4098 (Gesloten overkapping van een op- of overslag); in 2010 bleek dat voor deze code een groot aantal meldingen ontvangen werd die onvoldoende aan het ambitieniveau en doel (fijnstofreductie) van de Regelingen voldeden.
- Code 5000 (Geluid- en emissiearme mobiele machine); deze bedrijfsmiddelen zijn zeer divers in aard en omvang wat het formuleren van eenduidige vragen in de enquête te ingewikkeld zou maken.

Ten slotte hebben de evaluatoren de mogelijkheid willen behouden om de twee jaren apart te analyseren, waarvoor gekeken is naar het aantal meldingen per jaar. Doel hiervan was te analyseren of de tijdelijke verruiming van de regeling in die periode een gevolg heeft gehad voor het percentage *free riders*. Aangezien voor Code 4161 (Geluidarme opbouw voor bakwagen, trekker, oplegger, aanhanger of bestelwagen) in 2009 slechts 24 meldingen werden gedaan viel deze code eveneens af.

De vijf bedrijfsmiddelen die zijn geselecteerd vertegenwoordigen ongeveer 70 procent van het totale budget (zie Tabel 1.1)<sup>3</sup>. Daarmee mag gesteld worden dat de selectie een representatief beeld geeft van alle ondernemers die van deze regeling gebruik maken.

**Tabel 1.1 Kengetallen geselecteerde bedrijfsmiddelen over de periode 2009-2010**

Code	Omschrijving bedrijfsmiddel	Meldingen		Geclaimd voordeel (regulier en extra 20%)	% van de totale claim
		Aantal	%		
1113	Duurzame varkensstal	4.694	40,5%	€ 67.262.096	19,62
1090	Groen label kas	824	7,1%	€ 55.570.665	16,21
1103	Duurzame melkveestal	2.341	20,2%	€ 43.783.535	12,77
1123	Duurzame pluimveestal	2.252	19,5%	€ 43.061.868	12,56
1099	Proefstal	381	3,3%	€ 5.858.930	1,71
	<b>Totaal</b>	<b>11.578</b>	<b>100%</b>	<b>€ 215.537.092</b>	<b>69,82</b>

Bron: Agentschap NL

Voor de interpretatie van de uitkomsten van het onderzoek is het belangrijk dat men zich realiseert dat de vijf bedrijfsmiddelen afkomstig zijn uit de landbouwsector, en dat er geen generieke bedrijfsmiddelen zijn geselecteerd<sup>4</sup>. Voor dit laatste is bewust gekozen, omdat dit de uitvoering van het onderzoek werkbaar maakt en het recht doet aan de doelstelling van de evaluatie.

<sup>3</sup> Over de gehele evaluatieperiode van 2005-2010 vertegenwoordigen deze middelen 75 procent van het totale budget.

<sup>4</sup> Voor specifieke bedrijfsmiddelen die op de Milieulijst staan worden doel, middel en werking exact omschreven. Het merendeel van de bedrijfsmiddelen behoort tot deze groep. Er is echter ook een groep waarvoor alleen het te behalen doel wordt omschreven: de te leveren prestatie is richtinggevend. Dit zijn generieke bedrijfsmiddelen.



## 2 Achtergrond MIA/Vamil regelingen

Dit hoofdstuk belicht achtereenvolgens de doelstellingen van de MIA en de Vamil, de mechanismen, de complementaire kenmerken en overige beleidsachtergronden.

### 2.1 Omschrijving en doelstelling MIA/Vamil regelingen

De overheid wil investeringen in milieuvriendelijke apparatuur stimuleren omdat een beter milieu de hele samenleving ten goede komt. Daarvoor zijn twee investeringsregelingen in het leven geroepen welke het investeren in milieuvriendelijke apparatuur extra aantrekkelijk maken. Ondernemers die inkomsten- of vennootschapsbelasting betalen kunnen financieel voordelig investeren in milieuvriendelijke apparatuur door gebruik te maken van de volgende regelingen:

- Regeling willekeurige afschrijving milieu-investeringen (Vamil) en
- Regeling milieu-investeringsaftrek (MIA)<sup>5</sup>.

Niet alle investeringen komen hiervoor in aanmerking, maar alleen welke vermeld staan op de Milieulijst. Deze investeringen (op de Milieulijst worden ze bedrijfsmiddelen genoemd) zijn minder milieubelastend, gaan verder dan wat wettelijk is voorgeschreven<sup>6</sup> en hebben meerkosten ten opzichte van de gangbare (milieuonvriendelijker) alternatieven.

De ministeries van Infrastructuur en Milieu en Financiën zijn verantwoordelijk voor de MIA- en de Vamil-regeling. De Belastingdienst en Agentschap NL voeren de regelingen uit. Agentschap NL ondersteunt de regeling met onder andere een helpdesk, technische controles van de meldingen, technisch inhoudelijke advisering van de Belastingdienst en de coördinatie van voorstellen voor de nieuwe Milieulijst. De Belastingdienst besluit over de toekenning van MIA en/of Vamil.

De regeling milieu-investeringsaftrek (MIA) stelt ondernemers in staat te profiteren van een extra aftrekmogelijkheid van de fiscale winst; bovenop de andere fiscale mogelijkheden zoals de willekeurige afschrijving. Afhankelijk van het bedrijfsmiddel mag 13,5%, 27% of 36% van het investeringsbedrag extra ten laste worden gebracht van de winst over het kalenderjaar waarin het bedrijfsmiddel is aangeschaft. Daardoor betaalt de ondernemer minder belasting.

De regeling willekeurige afschrijving milieu-investeringen (Vamil) biedt de mogelijkheid tot 75% van een investering op een willekeurig moment af te schrijven. Het is zelfs mogelijk om 75% van de investering al in het jaar van aanschaf af te schrijven. De overige 25% wordt wel regulier afgeschreven. Door sneller afschrijven vermindert de fiscale winst en hoeft over het jaar waarop meer afgeschreven wordt minder inkomsten- of vennootschapsbelasting betaald te worden. Ondanks dat er vervolgens in latere jaren minder af te schrijven valt wordt in totaal een liquiditeit- en een rentevoordeel geboekt doordat het betalen van belastingen naar de toekomst wordt verschoven.

De MIA en de Vamil hebben als doelstelling om bij te dragen aan de realisatie van milieudoelinden door middel van innovaties. De regelingen richten zich op verschillende onderdelen van de technologieketen. Ze mikken daarbij vooral op het begin van de marktphase. Na deze fase zijn de economische en technologische prestaties van de bedrijfsmiddelen voldoende om hun marktpositie

<sup>5</sup> MIA/Vamil 2013, Brochure en Milieulijst. <http://www.agentschapnl.nl/sites/default/files/BrochureMilieulijst%202013.pdf>

<sup>6</sup> De bereikte doelen moeten verder gaan dan wat wettelijk voorgeschreven is, anders is subsidiering, conform het Europese steunkader, niet toegestaan. Van belang voor de inrichting van regelingen zijn met name de kaders rondom milieu en landbouw.

te handhaven zonder financiële ondersteuning. Ook worden de prestaties van de bedrijfsmiddelen dan normaliter opgenomen in de milieunormen en vergunningen.

De MIA en Vamil richten zich op:

1. Het stimuleren van investeringen in milieuvriendelijke producten of bedrijfsmiddelen door middel van fiscale voordelen;
2. Innovatieve milieuvriendelijke producten sneller op de markt brengen.

Onderdeel 2 maakt geen deel uit van dit onderzoek. Ten aanzien van onderdeel 1 is het idee achter de regeling dat:

- Een ondernemer beslist dat er geïnvesteerd moet worden. Dit kan verschillende oorzaken hebben, bijvoorbeeld omdat bestaande bedrijfsmiddelen vervangen moeten worden of omdat er marktkansen worden gezien die investeringen noodzakelijk maken;
- De ondernemer weegt vervolgens de verschillende alternatieve investeringsopties af en beslist op basis hiervan welke specifieke investering gedaan gaat worden. Dan komen de regelingen om de hoek kijken: de meerkosten van milieuvriendelijke investering worden door de regelingen verlaagd ten opzichte van de reguliere investering (de referentie-investering).

Het doel is dus niet om additionele investeringen uit te lokken, maar om de voorgenomen investeringen milieuvriendelijker te maken. De eisen die aan de bedrijfsmiddelen gesteld worden alvorens ze op de milieulijst opgenomen kunnen worden zijn dat ze:

- Een duidelijke milieuverdienste hebben;
- Innovatief zijn of nog een klein marktaandeel hebben ten opzichte van het alternatief; en
- Meerkosten hebben ten opzichte van het milieuvriendelijker alternatief.

## 2.2 Kerncijfers - budgetten en aanvragen

Jaarlijks is een budget beschikbaar voor beide regelingen. Tot 2008 kon de regeling voortijdig gesloten worden. Dat is ook wel eens gebeurd. Vanaf 2009 wordt de regeling bij voorkeur niet meer voortijdig gesloten maar wordt verrekend met budgetten uit voorgaande of komende jaren.

De investeringsbedragen zijn omvangrijk; het betrof over de evaluatieperiode van 2005-2010 totaal 57.937 investeringsmeldingen met een totaal investeringsbedrag van ruim 8,5 miljard Euro en een claimbedrag van ruim 1 miljard Euro. De netto gerealiseerde budgettaire derving betrof 715 mln. Euro. De verdeling van de data over de jaren is te zien in onderstaande tabel.

**Tabel 2.1 Kerncijfers MIA/Vamil**

	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Aantal meldingen per jaar	8.637	11.881	9.073	7.693	7.381	13.274
Investeringsbedrag in de meldingen (mln €)	945	1.716	2.051	902	924	2.001
Gemiddeld investeringsbedrag (1000€)	109	144	226	117	125	151
Budget van de regelingen (mln €)	101	156	136	124	157	155
Netto gerealiseerde budgettaire derving mln. €)	95	128	144	73	100	175

Bron: Ex-post evaluatie MIA/Vamil 2005-2010

In Tabel 2.2 is te zien dat investeringen in kassen en stallen goed zijn voor ongeveer 70 procent van het totale budget van de regelingen en dat het gemiddelde steunniveau<sup>7</sup> op 0,13-0,14 Euro ligt.

<sup>7</sup> Het steunniveau is de overheidsbijdrage (=derving van belastingopbrengst voor de overheid) per door het bedrijfsleven geïnvesteerde Euro.

**Tabel 2.2**      **Belangrijkste investeringen binnen MIA/Vamil**

Investering	Periode	Aantal	Bedrag gemeld mln. €	Budget claim mln. €	% Totale budget claim	Gemiddeld % Meerkosten	Gemiddeld % Stimulering
Kassen	2005-2010	6.059	2.786	398	39,8	35	14
Stallen	2005-2010	23.949	2.421	311	31,0	30	13

Bron: Ex-post evaluatie MIA/Vamil 2005-2010





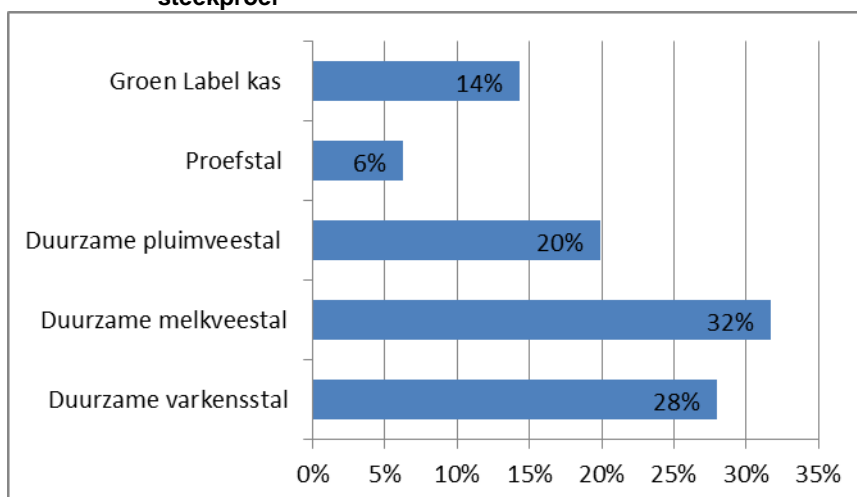
### 3 Analyse investeringsgedrag

In dit hoofdstuk wordt een analyse gemaakt van het investeringsgedrag van de ondernemers die gebruik maken van MIA/Vamil. Deze analyse is voornamelijk gebaseerd op een enquête onder 734<sup>8</sup> ondernemers. Na een korte kenschets van de ondernemers, hun kennis van de regeling en het proces van de aanvraag, gaan we in op de motivatie en de gevolgen daarvan voor hun investeringsgedrag. In dit laatste onderdeel wordt een schatting gegeven van het percentage *free riders*.

#### 3.1 De ondernemers en de regelingen

Figuur 3.1 laat de verdeling zien van het aantal investeringen per bedrijfsmiddel binnen de steekproef. Omdat er in de categorie 'Proefstal' maar een kleine hoeveelheid respondenten is, zullen voor die categorie geen specifieke uitspraken worden gedaan.

**Figuur 3.1** Verdeling aantal investeringen per bedrijfsmiddel binnen de steekproef

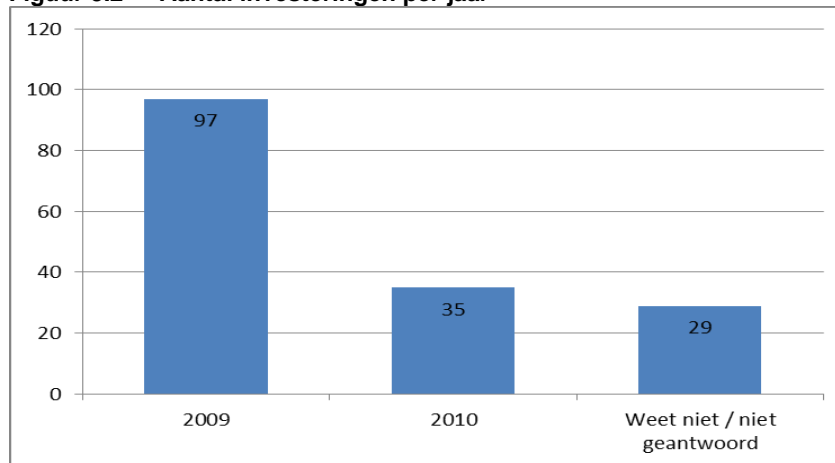


Bron: Enquête Ecorys

Zoals we al eerder lieten zien is een uitsplitsing van de investeringen naar jaar eveneens niet goed mogelijk aangezien het aantal respondenten dat in 2010 geïnvesteerd heeft relatief klein is (zie Figuur 3.2). Er zal daarom alleen een analyse worden gedaan voor de jaren 2009 en 2010 samen.

<sup>8</sup> 200 Duurzame varkensstal, 200 Duurzame melkveestal, 200 Duurzame pluimveestal, 94 Groen label kas en 40 Proefstal.

**Figuur 3.2 Aantal investeringen per jaar**



Bron: Enquête Ecorys

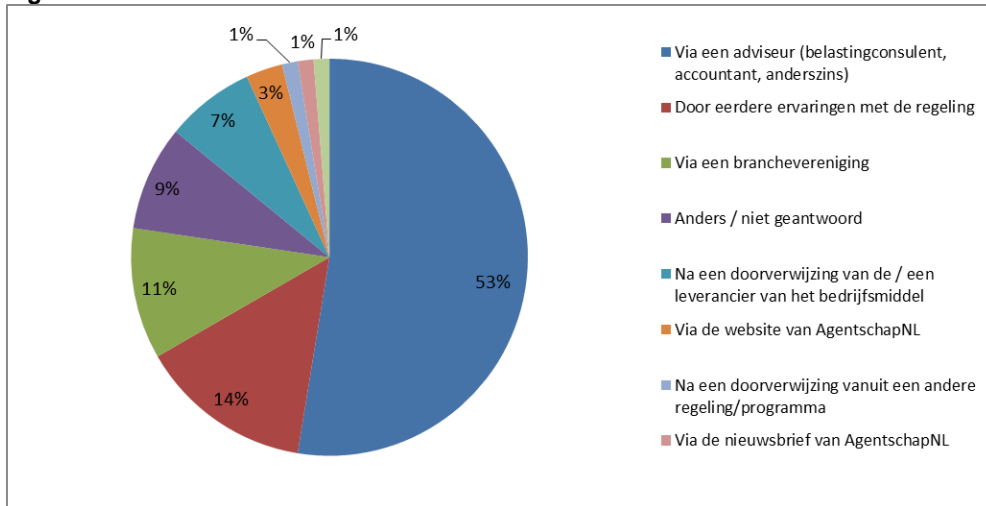
Onder de ondernemers uit de steekproef heeft 35% de Maatschap als rechtsvorm, gevolgd door Vennootschap onder Firma (25%), de BV (19%) en de eenmanszaak (18%).

Om er zeker van te zijn dat de respondent ook diegene is die de beslissing neemt over de investering, is hierover een vraag in de enquête opgenomen. Het blijkt dat dit inderdaad bij 90% van de respondenten het geval is. Daarnaast neemt in 91% van de gevallen de respondent zelf de beslissing over de investeringen in het bedrijf en houdt 34% van de respondenten zich bezig met de belastingzaken van het bedrijf. In 58% van de gevallen is dit werk uitbesteed aan iemand buiten het bedrijf. Deze cijfers geven aan dat de respondenten bij investeringen zoals gedaan onder de regeling MIA/Vamil zelf de beslissende factor zijn, maar dat informatie over en doorrekenen van de financiële aspecten waarschijnlijk voor een belangrijke deel via een externe adviseur lopen.

Verder blijkt dat 15% van de ondernemers pas *tijdens* de besluitvorming inzake de investering op de hoogte was van het bestaan van milieuvriendelijker bedrijfsmiddelen, en dat 16% van de ondernemers pas *tijdens* de besluitvorming inzake de investering op de hoogte was van het bestaan van de MIA/Vamil regelingen. Deze ondernemers hebben dus eerst besloten te gaan investeren, en hebben tijdens het investeringsproces kennis gemaakt met de regelingen en/of de bijbehorende lijst met bedrijfsmiddelen.

Onderstaande figuur laat zien op welke manier de respondenten kennis hebben genomen van het bestaan van de MIA/Vamil regelingen. Veruit de belangrijkste manier is via een adviseur; meer dan de helft van de ondernemers komt op deze manier in aanraking met de regelingen. Dit beeld wordt bevestigd door interviews die de onderzoekers hebben gehad met verschillende partijen die optreden als adviseurs in de sectoren waar de ondernemers actief zijn.

**Figuur 3.3 Manier van kennisname van het bestaan van de MIA/Vamil**



\* Meerdere antwoorden mogelijk

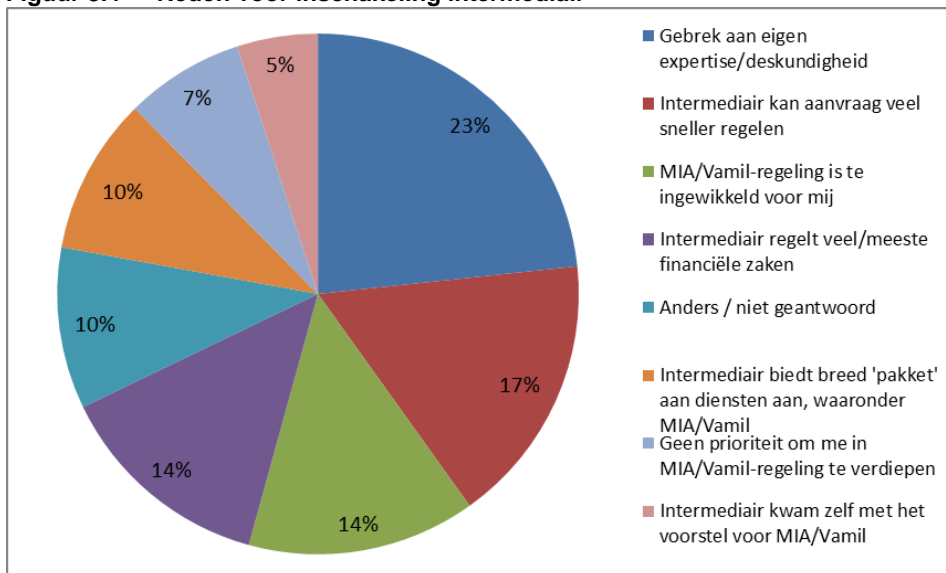
NB: Bij de antwoord mogelijkheid 'Anders, namelijk..' zijn de volgende open antwoorden ingevuld:

Vakliteratuur (11x), collega agrariërs, buurman, op site opgezocht, media, diverse adviseurs.

Bron: Enquête Ecorys.

De evaluatoren hebben ook gekeken naar de rol van externe partijen bij de besluitvorming van de ondernemer. 84% van de respondenten geeft aan gebruik te hebben gemaakt van een intermediair bij de aanvraag van MIA en/of Vamil. De figuur hieronder laat zien dat gebrek aan eigen expertise/deskundigheid in 23% van de gevallen het belangrijkste motief is, gevolgd door het sneller regelen van de aanvraag door de intermediair (17%) en het ingewikkeld vinden van de regelingen (14%). De kosten van de intermediair varieerden grofweg tussen de 400 en 10.000 euro. Op de vraag wat het belang was van de inzet van de intermediair antwoordt 12% van de respondenten 'zeer belangrijk' en 58% van de respondenten vervolgens 'belangrijk'.

**Figuur 3.4 Reden voor inschakeling intermediair**



Bron: Enquête Ecorys.

## 3.2 Investeringsbeslissing

### 3.2.1 Motivatie en resultaat van de investering

De beslissing van een ondernemer om een (belangrijke) investering te doen wordt uiteraard door vele motieven gevoed. Om te weten te komen wat voor de ondernemer in onze steekproef het belangrijkste motief was om te investeren is dit aan hen voorgelegd. Tabel 3.1 geeft de rangorde aan op basis van de totale hoeveelheid toegekende punten per motivatie (score)<sup>9</sup>.

**Tabel 3.1 Rangorde motivatie en resultaat van investering**

	Rangorde en aandeel (%) in totale score	
	Motivatie(vooraf)	Resultaat (achteraf)
Financieel voordeel	1 (18%)	1 (17%)
MVO / Duurzaamheid	2 (14%)	3 (14%)
Diervriendelijkheid	3 (14%)	2 (14%)
Het milieu	4 (13%)	5 (12%)
Imago van het bedrijf	5 (12%)	4 (13%)
Een beter bedrijfsmiddel	6 (11%)	6 (11%)
Het verkrijgen van bepaalde certificering	7 (9%)	7 (9%)
De wens van klanten/afnemers	8 (7%)	8 (8%)
Ander, namelijk..	9 (1%)	9 (1%)
<i>Totaal</i>	<i>(100%)</i>	<i>(100%)</i>

NB: Bij de antwoord mogelijkheid 'Anders, namelijk..' zijn onder motivatie de volgende open antwoorden ingevuld : *wettelijk voorgeschreven, voor een bedrijf met uitstraling, uitbreiding en dus moest ik deze stal bouwen, de verschillen zijn klein qua besluitvorming, proefstal is niet doorgegaan, bouwen met oog op de toekomst, en onder resultaat: voldoen aan de wet, de investering kon niet worden gerealiseerd, de rentabiliteit van het bedrijf ook voor in de toekomst, proefstal is niet doorgegaan, er zijn wel enkele punten in de maatlat die dierenwelzijn zeker niet ten goede komen.*

\* 3 respondenten hebben deze vraag niet ingevuld

\*\* 6 respondenten hebben deze vraag niet ingevuld

Bron: Enquête Ecorys.

De tabel laat zien dat het financiële plaatje de belangrijkste motivatie is voor de ondernemer om over te gaan tot de investering en dat dit ook het belangrijkste resultaat van de investering is (ondanks het feit dat, zelfs met deelname aan één of beide regelingen, er nog steeds meerkosten verbonden zijn aan de investering in het milieuvriendelijker bedrijfsmiddel). Dit is uiteraard niet verrassend, aangezien het bij deze bedrijfsmiddelen vaak om omvangrijke investeringen gaat die alleen gedaan kunnen worden als het financiële plaatje klopt. Het onderzoek wijst dan ook uit dat 85 procent van deze bedrijven een financiële adviseur inschakelt en 65 procent van de respondenten de toegevoegde waarde van deze diensten als hoog of zeer hoog beoordeelt.

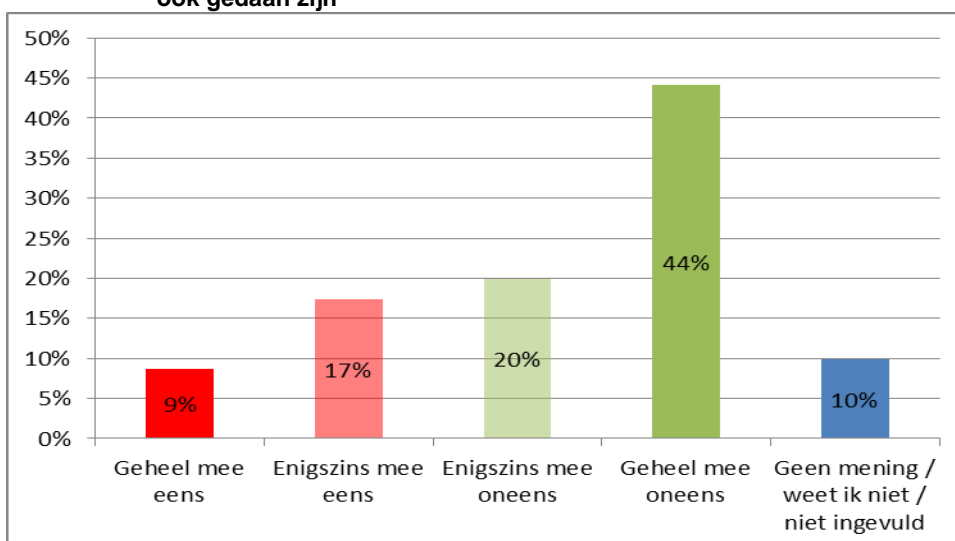
Andere belangrijke motieven voor de aanschaf van deze bedrijfsmiddelen zijn aspecten als MVO, Duurzaamheid, het imago van het bedrijf en de diervriendelijkheid van de stal.

### 3.2.2 Invloed van MIA/Vamil op de investeringsbeslissing

Op basis van een aantal stellingen is vervolgens een poging gedaan om van de ondernemer te weten te komen of en in welke mate hij bij afwezigheid van de voordelen van MIA-Vamil, de investering toch gedaan zou hebben. De meest duidelijke uitspraak die aan de respondenten is voorgelegd luidt: "Zonder MIA/Vamil zou dezelfde investering (dus inclusief alle milieu- en diervriendelijke eigenschappen) op hetzelfde moment ook gedaan zijn". Hierop gaf 9% van de ondernemers die in 2009 of 2010 een investering hadden gedaan aan, het hiermee geheel eens te zijn. Deze groep ondernemers kan als *free rider* worden aangeduid. (zie Figuur 3.5).

<sup>9</sup> De respondenten is gevraagd de 9 motieven punten toe te kennen, met 1 punt voor de belangrijkste reden en 9 voor de minste. Om deze tabel te verkrijgen zijn de resultaten geconverteerd, door het door de respondenten als belangrijkste reden 9 punten toe te kennen i.p.v. 1 en de minst belangrijke 1 punt toe te kennen i.p.v. 9 etc.

**Figuur 3.5 Zonder MIA/Vamil zou dezelfde investering op hetzelfde moment ook gedaan zijn**



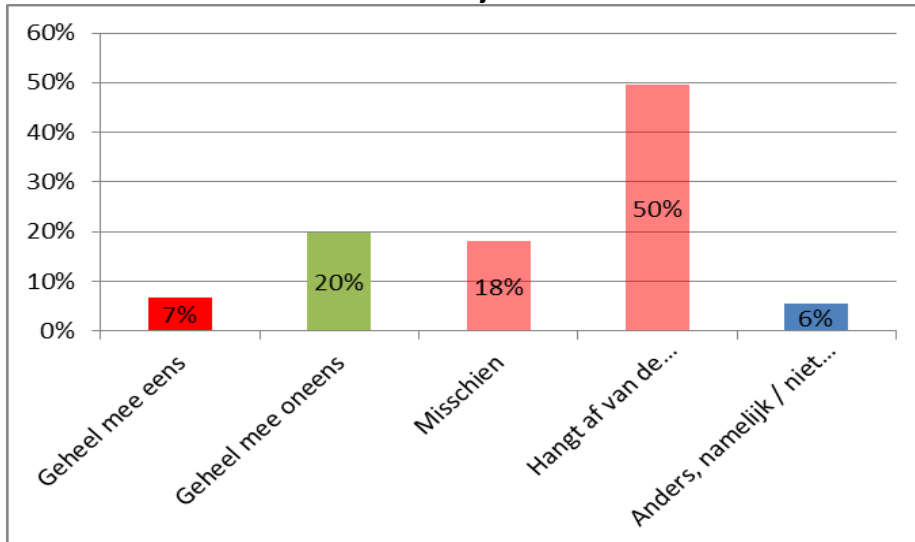
Bron: Enquête Ecorys.

Wanneer ter controle elders in de enquête gevraagd wordt of men, als de MIA/Vamil afgeschaft zou worden, nog steeds zou investeren in milieuvriendelijk technieken met meerkosten, geeft 7% aan dit alsnog te doen (zie Figuur 3.6). Hoewel deze vraag meer gericht is op de toekomst, is het percentage wat aangeeft door te gaan met dit soort investeringen, in overeenstemming met de 9% *free riders* die we op basis van de eerdere vraag hebben ingeschat.

#### **Uitleg lezen grafieken**

De donkerrode staven geven de groep respondenten aan die mogelijk *free riders* zijn. Dit wil niet automatisch zeggen dat alle respondenten uit deze groep *free riders* zijn, maar wel dat de aanwezige *free riders* altijd in de 'rode' categorie vallen. Om te kwalificeren als *free rider* moet er namelijk voldaan worden aan meerdere voorwaarden, terwijl sommige grafieken laten zien wat er gebeurt als we een of meer van deze voorwaarden laten vallen, bijvoorbeeld het moment van investeren, de mate van diervriendelijkheid of milieuvriendelijkheid. Dit geldt niet voor figuur 3.5; in deze figuur geeft de rode staaf het exacte percentage *free riders* weer, omdat deze groep respondenten aangeeft op hetzelfde moment exact dezelfde investering te doen zonder MIA/Vamil.

**Figuur 3.6 Als de MIA/Vamil afgeschaft zou worden, zou ik nog steeds willen investeren in milieuvriendelijkere technieken met meerkosten**

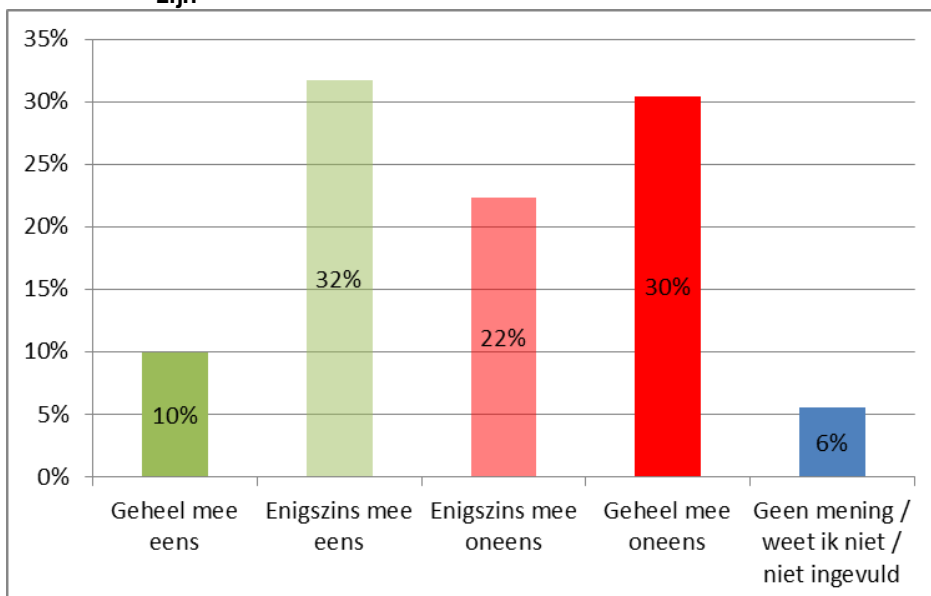


NB: Bij de antwoord mogelijkheid 'Anders, namelijk..' zijn de volgende open antwoorden ingevuld: 1) niet alle investeringen, dit is afhankelijk van de prijs en het belang ervan voor ondernemer en dier, 2) als de economie het toelaat wel, anders niet. economie blijft altijd leidend, 3) Indien het op een andere wijze financieel gecompenseerd wordt. Afnemer/Consument moet meebetalen aan extra investeringen ten opzichte van gangbaar en 4) waarschijnlijk minder.

Bron: Enquête Ecorys.

De MIA/Vamil regelingen hebben als doel een ondernemer te bewegen naar het 'uitbreiden' van zijn geplande investering van een 'standaard' kas of stal naar een milieu- en diervriendelijker investering. De regelingen hebben dus niet het doel om ondernemers over te halen om überhaupt te investeren, maar Figuur 3.7 laat zien dat dit voor 10% van de ondernemers wel het geval is. Zij zijn het geheel eens met de stelling "Zonder MIA/Vamil zou de investering in het geheel niet gedaan zijn". Zonder de regelingen zouden zij dus de *gehele* investering (dus niet de meer-investering) niet gedaan hebben. Voor de overige ondernemers is het initiële besluit om wel of niet te investeren in een kas of stal niet afhankelijk van de regelingen.

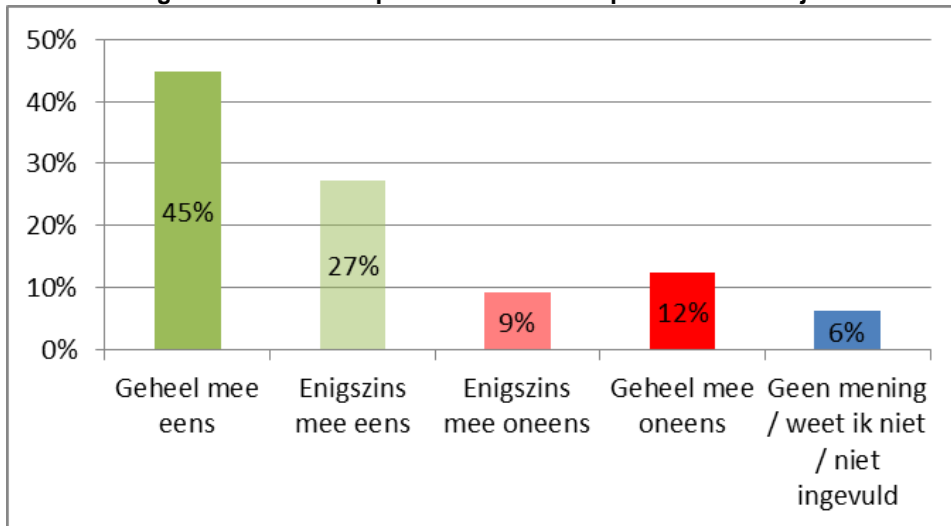
**Figuur 3.7 Zonder MIA/Vamil zou de investering in het geheel niet gedaan zijn**



Bron: Enquête Ecorys.

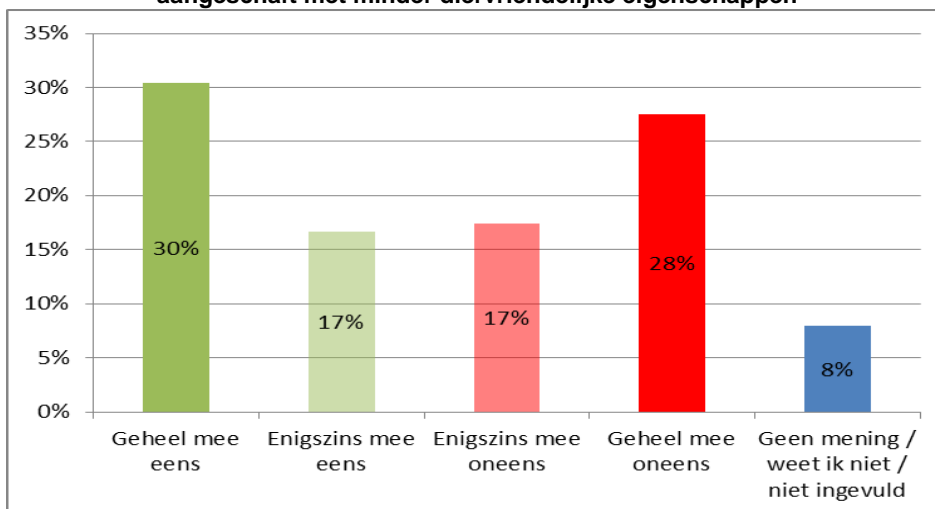
Bij het verder uitsplitsen van deze stellingen wordt gezien dat men al snel geneigd is de dier- en milieuaspecten naar beneden bij te stellen als de financiering wegvalt. Men zou een stal aanschaffen die minder punten op de Maatlat Duurzame Veehouderij zou scoren, of een kas die minder punten op Groen Label Certificatieschema zou scoren (zie Figuur 3.8) en men zou een stal met minder diervriendelijke eigenschappen aanschaffen (zie Figuur 3.9).

**Figuur 3.8 Zonder MIA/Vamil zou op hetzelfde moment een investering zijn gedaan die minder punten zou scoren op milieuvriendelijkheid**



Bron: Enquête Ecorys.

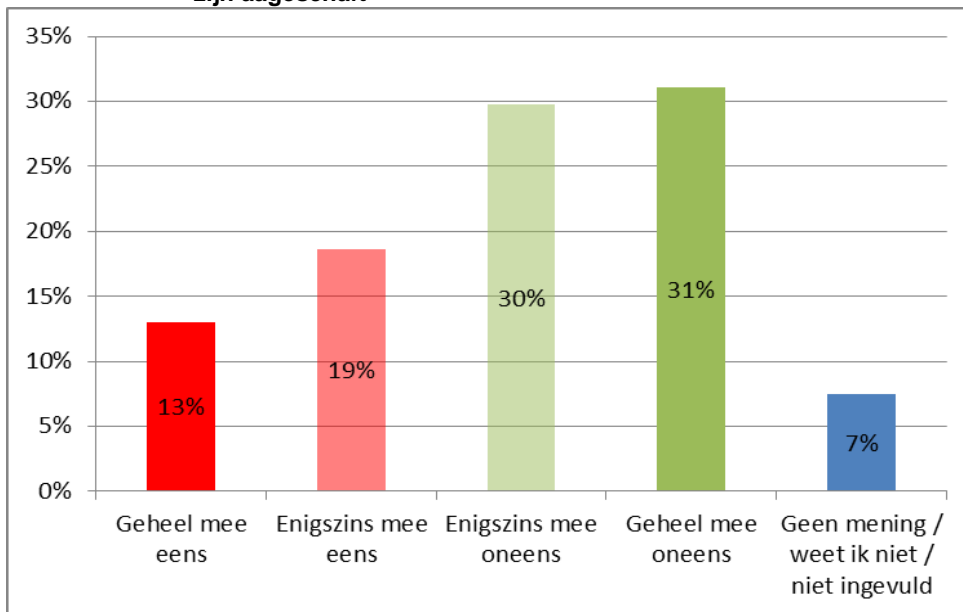
**Figuur 3.9 Zonder MIA/Vamil zou op hetzelfde moment een stal zijn aangeschaft met minder diervriendelijke eigenschappen**



Bron: Enquête Ecorys.

Er is ook gekeken of de ondernemer zijn investering eventueel zou uitstellen als hij geen gebruik zou kunnen maken van MIA/Vamil, en het blijkt dat zo'n 13% van de respondenten het inderdaad geheel eens is met een dergelijke stelling, terwijl nog eens 19% aangeeft het hier enigszins mee eens te zijn (zie Figuur 3.10).

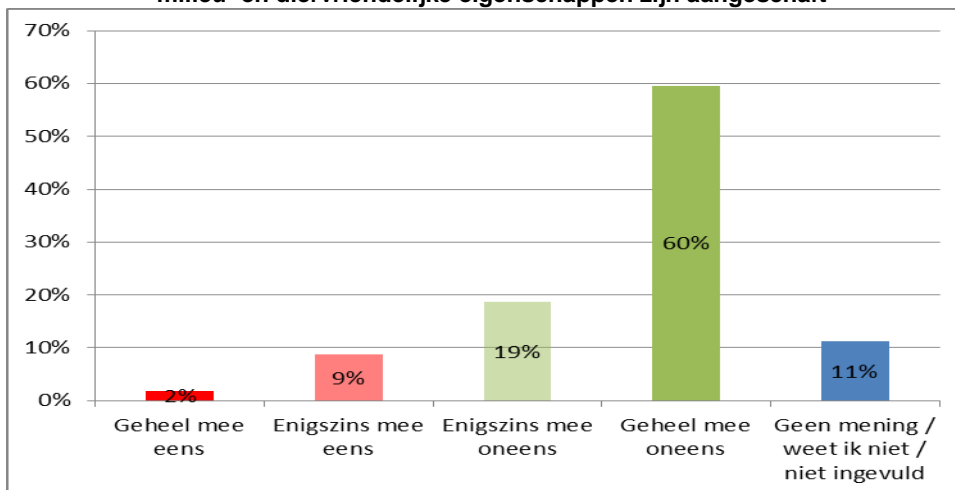
**Figuur 3.10 Ook zonder MIA/Vamil zou dezelfde kas/stal met dezelfde milieu- en diervriendelijke eigenschappen op een later moment zijn aangeschaft**



Bron: Enquête Ecorys.

Ten slotte is gevraagd of het een optie is om dezelfde standaard voor milieu- en diervriendelijkheid aan te houden, maar minder te investeren in teeloppervlak of aantal dierplaatsen. Dit blijkt voor de ondernemers geen optie. Maar 2% van de ondernemers is het geheel eens met de stelling, 9% is het hier enigszins mee eens. Figuur 3.11 laat dit zien.

**Figuur 3.11 Zonder MIA/Vamil zou op hetzelfde moment een kas/stal met minder teeloppervlak /minder dierplaatsen maar met dezelfde milieu- en diervriendelijke eigenschappen zijn aangeschaft**



Bron: Enquête Ecorys.

Tabel 3.2 geeft een overzicht van het percentage *free riders* per sector. Omdat het aantal respondenten niet even groot is bij alle vijf de sectoren (zie tabel 1.1), is het percentage *free riders* (9%) een gewogen gemiddelde van onderstaande getallen.



**Tabel 3.2** Percentage *free riders* per sector

Sector	Percentage
Duurzame varkensstal	4%
Duurzame melkveestal	10%
Duurzame pluimveestal	19%
Proefstal	10%
Groen Label kas	0%

NB: Het aantal respondenten in de sector 'Proefstal' is te laag om daar een conclusie over te kunnen trekken.

Bron: Enquête Ecorys.

Verdere analyse laat zien dat het percentage *free riders* toeneemt wanneer er geen gebruik is gemaakt van andere subsidies. 21% van de respondenten van de enquête heeft voor de betreffende investering gebruik gemaakt van één of meerdere andere subsidies naast de MIA of Vamil.

Ook kan uit de resultaten afgeleid worden dat onder de groep ondernemers die pas tijdens het investeringsproces kennis neemt van de MIA/Vamil regelingen in verhouding meer *free riders* zitten. Zo heeft van de totale groep respondenten 9% aangegeven het 'geheel eens' te zijn met de stelling 'Zonder MIA/Vamil zou dezelfde investering, inclusief alle milieu- en diervriendelijke eigenschappen, op hetzelfde moment ook gedaan zijn', terwijl onder de groep ondernemers die pas *tijdens* het investeringsproces van het bestaan van de MIA/Vamil regelingen af wisten 16% aangeeft het 'geheel eens' te zijn met de stelling. Deze ondernemers hebben kennelijk eerst besloten om een milieuvriendelijk bedrijfsmiddel aan te schaffen en gaan pas daarna kijken hoe dit het voordeligste kan.

### 3.3 Dead weight loss

Op basis van het voorgaande kunnen we een schatting geven van het totale bedrag dat is toegekend aan degenen die toch al van plan waren de investering te doen. Rond 9% van de investeringen wordt gedaan door *free riders*.

De in Tabel 2.1 gerapporteerde investeringen betekenen een vermindering van de belastinginkomsten ("budgettaire derving") met cumulatief € 715 miljoen in de periode 2006-2010. Ruim €64 miljoen is daarvan besteed aan *free riders*.

De investeerders die zonder de regelingen dezelfde investering op een later moment had gedaan kunnen niet gekwalificeerd worden als *free riders*, maar het is wel aannemelijk dat het resultaat per geïnvesteerde euro in deze groep lager ligt.



## Bijlage Vragenlijst enquête

\* **1. Uw bedrijf heeft de in de brief genoemde investering gedaan en daarvoor bij AgentschapNL (of eerder SenterNovem) een MIA/Vamil-aanvraag ingediend. Klopt het dat u bij dit aanvraagproces voor de MIA/Vamil betrokken was?**

- Ja (eventueel samen met anderen)
- Nee

Op basis van uw antwoord lijkt het er op dat u mogelijk niet de juiste persoon bent om deze vragen te beantwoorden. Mogelijk is er binnen uw bedrijf iemand anders die directer bij de MIA/Vamil-aanvraag betrokken is geweest en de vragenlijst kan invullen. In dat geval kunt u de vragenlijst afsluiten en kan deze met dezelfde inloggegevens op een later tijdstip door een andere persoon worden vervolgd.

Deel I: Nu volgt een aantal achtergrondvragen over u en/of uw bedrijf.

\* **2. In welk bedrijfsmiddel heeft u geïnvesteerd? N.B. Ga hierbij uit van de in de brief genoemde MIA/Vamil-aanvraag.**

- Duurzame varkensstal (1113)
- Duurzame melkveestal (1103)
- Duurzame pluimveestal (1123)
- Proefstal (1099)
- Groen Label kas (1090)

\* **3. Wat is de rechtsvorm van uw bedrijf?**

- NV
- BV
- Coöperatieve vereniging
- Commanditaire vennootschap
- Maatschap
- Vennootschap onder firma
- Vereniging
- Stichting
- Eenmanszaak
- Onderlinge waarborgmaatschappij
- Coöperatie
- Joint venture
- Overig, namelijk

.....

Deel II: Nu volgt een aantal vragen over de investering in het bedrijfsmiddel en de rol van de MIA/Vamil daarin.

\* **4. Wie neemt in het algemeen de beslissingen over de investeringen in uw bedrijf?**

- Ikzelf
- Iemand anders binnen het bedrijf
- Iemand anders buiten het bedrijf, namelijk

.....

\* **5. Wie houdt zich voor uw bedrijf bezig met belastingen?**

- Ikzelf
- Iemand anders binnen het bedrijf
- Iemand anders buiten het bedrijf, namelijk

.....

\*

**6. Wanneer heeft u de beslissing tot het doen van de investering in de \$\$\$Quest2\$\$\$ genomen? N.B. ga hierbij uit van de in de brief genoemde MIA/Vamil-aanvraag.**

- januari 2009
- februari 2009
- maart 2009
- april 2009
- mei 2009
- juni 2009
- juli 2009
- augustus 2009
- september 2009
- oktober 2009
- november 2009
- december 2009
- januari 2010
- februari 2010
- maart 2010
- april 2010
- mei 2010
- juni 2010
- juli 2010
- augustus 2010
- september 2010
- oktober 2010
- november 2010
- december 2010
- Weet ik niet

\* **7. Wanneer was u (of uw bedrijf) op de hoogte van het bestaan van het milieuvriendelijkere bedrijfsmiddel (dat wil zeggen: wanneer was u zich er van bewust dat er bedrijfsmiddelen bestaan die milieuvriendelijker zijn dan hetgeen u op dat moment gebruikte)?**

- Vóór de besluitvorming in het kader van de in de brief genoemde investering
- Ten tijde van de besluitvorming in het kader van de in de brief genoemde investering
- Na de besluitvorming in het kader van de in de brief genoemde investering
- Weet ik niet

\* **8. Wanneer was u (of uw bedrijf) op de hoogte van het bestaan van de MIA/Vamil-regeling? Dat was... N.B. ga hierbij uit van de in de brief genoemde MIA/Vamil-aanvraag.**

- Vóór de besluitvorming in het kader van de betreffende investering
- Ten tijde van de besluitvorming in het kader van de betreffende investering
- Weet ik niet









































































\* **9. Op welke manier bent u bekend geraakt met het bestaan van de MIA/Vamil? (meerdere antwoorden mogelijk)**

- Via de website van AgentschapNL
- Via de nieuwsbrief van AgentschapNL
- Via een adviseur van AgentschapNL
- Via een branchevereniging
- Na een doorverwijzing vanuit een andere regeling/programma
- Na een doorverwijzing van de / een leverancier van het bedrijfsmiddel
- Via een adviseur (belastingconsulent, accountant, anderszins)
- Door eerdere ervaringen met de regeling
- Anders, namelijk

.....

\*

**10. Wat was voor u (of uw bedrijf) vooraf de belangrijkste motivatie om te investeren in de \$\$\$Quest2\$\$\$? Zet de onderstaande resultaten in volgorde van belangrijkheid, met 1 = het meest belangrijk en 9 = het minst belangrijk. N.B. ga hierbij uit van de in de brief genoemde MIA/Vamil-aanvraag.**

Imago van het bedrijf	<input type="checkbox"/>								
De wens van klanten/afnemers	<input type="checkbox"/>								
Financieel voordeel	<input type="checkbox"/>								
Diervriendelijkheid	<input type="checkbox"/>								
Het milieu	<input type="checkbox"/>								
Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO) / Duurzaamheid	<input type="checkbox"/>								
Het verkrijgen van bepaalde certificering	<input type="checkbox"/>								
Een beter bedrijfsmiddel	<input type="checkbox"/>								
Ander, namelijk .....	<input type="checkbox"/>								

\*

**11. Geef voor elke uitspraak aan in hoeverre u het met de uitspraak eens bent. N.B. ga hierbij uit van de in de brief genoemde MIA/Vamil-aanvraag.**

	Geheel mee eens	Enigszins mee eens	Enigszins mee oneens	Geheel mee oneens	Geen mening / weet ik niet
Zonder MIA/Vamil zou de investering in de \$\$\$Quest2\$\$\$ in het geheel niet gedaan zijn	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Ook zonder MIA/Vamil zou dezelfde kas met dezelfde milieuvriendelijke eigenschappen op een later moment zijn aangeschaft	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Zonder MIA/Vamil zou op hetzelfde moment een kas met minder teeloppervlak maar met dezelfde milieuvriendelijke eigenschappen zijn aangeschaft	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Zonder MIA/Vamil zou op hetzelfde moment een kas zijn aangeschaft die minder punten zou scoren op het Groen Label Certificatieschema	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Zonder MIA/Vamil zou dezelfde investering (dus inclusief alle milieuvriendelijke eigenschappen) op hetzelfde moment ook gedaan zijn	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>



\*

**12. Geef voor elke uitspraak aan in hoeverre u het met de uitspraak eens bent. N.B. ga hierbij uit van de in de brief genoemde MIA/Vamil-aanvraag.**

	Geheel mee eens	Enigszins mee eens	Enigszins mee oneens	Geheel mee oneens	Geen mening / weet ik niet
Zonder MIA/Vamil zou de investering in de \$\$\$Quest2\$\$\$ in het geheel niet gedaan zijn	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	◀	▶	▲
Ook zonder MIA/Vamil zou dezelfde stal met dezelfde milieu- en diervriendelijke eigenschappen op een later moment zijn aangeschaft	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	◀	▶	▲
Zonder MIA/Vamil zou op hetzelfde moment een stal met minder dierplaatsen maar met dezelfde milieu- en diervriendelijke eigenschappen zijn aangeschaft	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	◀	▶	▲
Zonder MIA/Vamil zou op hetzelfde moment een stal zijn aangeschaft die minder punten zou scoren op één of meerdere maatlaten in de Maatlat Duurzame Veehouderij	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	◀	▶	▲
Zonder MIA/Vamil zou op hetzelfde moment een stal zijn aangeschaft met minder diervriendelijke eigenschappen	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	◀	▶	▲
Zonder MIA/Vamil zou dezelfde investering (dus inclusief alle milieu- en diervriendelijke eigenschappen) op hetzelfde moment ook gedaan zijn	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	◀	▶	▲

\* 13. Heeft u, naast de MIA/Vamil, nog gebruik gemaakt van andere investeringsfaciliteiten of subsidies voor de investering in de \$\$\$Quest2\$\$\$? N.B. ga hierbij uit van de in de brief genoemde MIA/Vamil-aanvraag.

- Ja
- Nee

\* 14. U heeft, naast de MIA/Vamil, voor de investering in de \$\$\$Quest2\$\$\$ ook gebruik gemaakt van andere investeringsfaciliteiten of subsidies. Kunt u aangeven welke dit waren en hoeveel subsidie en/of aftrek u heeft ontvangen?

	Investerings- of subsidiebijdrage in euro's	Weet niet/ niet van toepassing
EIA De regeling Energie Investeringsaftrek	<input type="text"/>	<input type="radio"/>
SDE+ (sinds 07/2011) De regeling Stimulering Duurzame Energie	<input type="text"/>	<input type="radio"/>
SDE (01/2008 - 12/2010) De regeling Stimulering Duurzame Energie	<input type="text"/>	<input type="radio"/>
Provinciale overheid	<input type="text"/>	<input type="radio"/>
Lokale overheid	<input type="text"/>	<input type="radio"/>
Een andere aftrekmogelijkheid of subsidie, namelijk .....	<input type="text"/>	<input type="radio"/>

\* 15. Zou u ook zonder deze hiervoor genoemde aftrek en/of subsidies (dus niet de MIA/Vamil) de totale investering in deze \$\$\$Quest2\$\$\$ hebben gedaan?

- Ja
- Ja, waarschijnlijk wel
- Nee, waarschijnlijk niet
- Nee, zeker niet
- Weet ik niet

\* 16. Zou u, als de MIA/Vamil afgeschaft zou worden, nog steeds investeringen willen doen in de milieuvriendelijkere technieken met meerkosten (de bedrijfsmiddelen die voorkomen in de regeling MIA/Vamil) ?

- Ja
- Nee
- Misschien
- Hangt af van de omstandigheden
- Anders, namelijk

.....

\* 17. Wat is voor u (of uw bedrijf) het belangrijkste resultaat van investering in de \$\$\$Quest2\$\$\$? N.B. ga hierbij uit van de in de brief genoemde MIA/Vamil-aanvraag. Zet de onderstaande resultaten in volgorde van belangrijkheid, met 1 = het meest belangrijk en 9 = het minst belangrijk.

Imago van het bedrijf	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	◀	▶	▲	▼	◀◀	▶▶	◀◀◀
De wens van klanten/afnemers	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	◀	▶	▲	▼	◀◀	▶▶	◀◀◀
Financieel voordeel	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	◀	▶	▲	▼	◀◀	▶▶	◀◀◀
Diervriendelijkheid	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	◀	▶	▲	▼	◀◀	▶▶	◀◀◀
Het milieu	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	◀	▶	▲	▼	◀◀	▶▶	◀◀◀
Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO) / Duurzaamheid	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	◀	▶	▲	▼	◀◀	▶▶	◀◀◀
Het verkrijgen van bepaalde certificering	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	◀	▶	▲	▼	◀◀	▶▶	◀◀◀
Een beter bedrijfsmiddel	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	◀	▶	▲	▼	◀◀	▶▶	◀◀◀
Anders, namelijk	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	◀	▶	▲	▼	◀◀	▶▶	◀◀◀
.....									

Deel III: Nu volgt tot slot een aantal vragen over de rol en kosten van een intermediair inzake de aanvraag voor de MIA/Vamil.

\* **18. Heeft u voor het aanvragen van de MIA/Vamil gebruik gemaakt van een intermediair (externe adviseur)? N.B. ga hierbij uit van de in de brief genoemde MIA/Vamil-aanvraag.**

- Ja
- Nee
- Weet ik niet

\* **19. Kunt u aangeven waarom u een intermediair heeft ingeschakeld? (meerdere antwoorden mogelijk) N.B. ga hierbij uit van de in de brief genoemde MIA/Vamil-aanvraag.**

- MIA/Vamil-regeling is te ingewikkeld voor mij
- Gebrek aan eigen expertise/deskundigheid
- Geen prioriteit om me in MIA/Vamil-regeling te verdiepen
- Intermediair biedt breed 'pakket' aan diensten aan, waaronder MIA/Vamil
- Intermediair regelt veel/meeste financiële zaken
- Intermediair kwam zelf met het voorstel voor MIA/Vamil
- Intermediair kan aanvraag veel sneller regelen
- Anders, namelijk

.....

\* **20. Kunt u aangeven hoe belangrijk de inzet van uw intermediair was rondom de MIA/Vamil investeringsbeslissing? N.B. ga hierbij uit van de in de brief genoemde MIA/Vamil-aanvraag.**

1  
Zeer onbelangrijk

2  
Onbelangrijk

3  
Neutraal

4  
Belangrijk

5  
Zeer belangrijk

**21. Kunt u aangeven welke rol uw intermediair had in het proces? Waar lag de toegevoegde waarde van de betreffende intermediair?**

--

**22. Tot slot, kunt u aangeven wat de (bemiddelings-)kosten van uw intermediair waren voor de specifieke MIA/Vamil-aanvraag? Indien mogelijk: graag motiveren. N.B. ga hierbij uit van de in de brief genoemde MIA/Vamil-aanvraag.**

--

Hartelijk dank dat u de tijd genomen hebt om deze enquête in te vullen.

**23. Voor de analyses in ons onderzoek is het waardevol te weten wie aan deze enquête deelnemen, ook met het oog op eventuele vervolgvragen. Hieronder kunt u uw e-mailadres invullen, indien u er geen bezwaar tegen heeft dat we mogelijk contact met u opnemen. N.B. U bent uitdrukkelijk niet verplicht deze vraag in te vullen.**

E-mailadres	<input type="text"/>
Telefoonnummer	<input type="text"/>

**24. Vink de box hieronder aan als u een bericht wilt ontvangen als het eindrapport van deze studie is gepubliceerd.**

Ik ontvang graag bericht als het eindrapport van deze studie is verschenen (N.B. vul hierboven uw e-mailadres in als u een bericht wil ontvangen)

**25. Indien gewenst kunt u in het onderstaande tekstveld nog aanvullende opmerkingen maken.**







Postbus 4175  
3006 AD Rotterdam  
Nederland

Watermanweg 44  
3067 GG Rotterdam  
Nederland

T 010 453 88 00  
F 010 453 07 68  
E [netherlands@ecorys.com](mailto:netherlands@ecorys.com)

**W** [www.ecorys.nl](http://www.ecorys.nl)



***Sound analysis, inspiring ideas***